

مورفولوژی سازه های نور در معماری خانه های تاریخی اصفهان^۱

۱- نرگس خدابخشی شلمزاری* ۲- ابودر مجلسی کوپائی

۱- کارشناسی ارشد معماری داخلی ، architect.6girl4@gmail.com

۲- دکتری پژوهش هنر ، aboozar_m2002@yahoo.com

گروه معماری، واحد شاهین شهر، دانشگاه آزاد اسلامی، شاهین شهر، ایران

چکیده

هدف از پژوهش حاضر نگاهی به نور و تأثیرات آن در فضای معماری گذشته و پیدا نمودن جایگاه نور در معماری خانه های اصفهان است.

این پژوهش سعی دارد تا با روش توصیفی- تحلیلی و با مطالعه اسناد مکتوب، به بررسی و ارزیابی عناصر نورگیر مورد استفاده در معماری خانه های دوره صفوی و قاجار شهر اصفهان بپردازد. بدین منظور ۱۰ نمونه از این خانه ها که به دلیل بهره گیری از ارزش های معمارانه از توجه خاص بین متخصصان معماری برخوردار بوده است برگزیده شدند و به لحاظ نوع عناصر نورگیر و میزان کاربرد هر یک از آنها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

پژوهش حاضر برای اولین بار به ارائه دسته بندی جامع از روش های بهره گیری از نور در معماری ایرانی می پردازد. همچنین به عنوان مطالعه میدانی یافته های تحقیق حاکی از آنست که از میان عناصر نورگیر، در و پنجره و روزن، باجه، حوضخانه، دارآفرین و مقرنس به عنوان رایج ترین عناصر نورگیر در معماری خانه های اصفهان بیشترین کاربرد را داشته است. همچنین برای اولین بار به ارائه جدولی از میزان سودمندی هر یک از عناصر نورگیر پرداخته شد.

پایامد پژوهش عبارتست از راهکارهای بکار رفته در دانش معماری ایرانی که به خوبی توانسته از انواع نورگیرها و راهبرد های نورگیری به صورت متفاوت استفاده نماید. که از طرفی بیانگر دانش و مهارت معماری و از طرف دیگر توجه به مسئله نور در طراحی خانه ها می باشد.

واژه های کلیدی: نورگیر، سازه های نور، معماری اصفهان، خانه ایرانی

مقدمه

همواره نور، به عنوان غیرمادی ترین عنصر محسوس در طبیعت در جایگاهی همیشگی حاضر در معماری ایرانی حضور خود را به منصف ظهور رسانده است. در واقع نور نشانه عالم والا و فضای معنوی است. در معماری سنتی نحوه ی نگاه به نور تحت تأثیر تفکر اسلامی به عالی ترین درجه خود میرسد و مظهر تقدس و عالم معنوی شناخته می شود. نور نشانی از حرکت به سمت حقیقت است. (نصر، ۱۳۷۰) به گونه ای که در معماری ایرانی کیفیتی به شدت محسوس را به معرض نمایش می گذارد. این کیفیت حضور نور در فضا تابع دو مقوله است. اول آنکه نور به عنوان ماهیتی ضروری برای زندگی مادی نقشی حیاتی دارد. و دوم تأثیراتی است که از نگاه خاص ایرانی به مقوله هستی و وجود تلالو دارد. چگونگی تابش نور بر حجم ها و سطح های برونی بناها می تواند بر تعریف شکل اثر بگذارد و نمایانگر مفهوم هایی چون حرکت، تضاد و تقارن باشد. علاوه بر این مقوله

^۱- این مقاله مستخرج از پایان نامه کارشناسی ارشد با موضوع طراحی مجموعه مسکونی چند خانواری در شهر "اصفهان" با مطالعه مفهوم و کاربرد نور طبیعی در معماری سنتی ایران می باشد.